

"נצח דק",
מיצג בים המלח.
גלריית החדר

אמיתי כשבתווך יש שעון חול גדול, בשעון 7000 כדורי קלקר, אני נמצא בתוך השעון, והופכים אותי בכל מהלך במשחק. הצגתי גם בתערוכת יחיד בברלין בגלריית GDK - גה דה קה, המארחת אמנים מקומיים ובינלאומיים, את התערוכה "לחם ובונקר", המעלה שאלות קיומיות על הקשר בין הלחם, המזון הבסיסי, למלחמה. בתערוכה שהתקיימה בבונקר בנוי מכיכרות לחם, ששימשו במקום לבנים, הוקרנו בארבע פינות ארבעה סרטוני וידיאו-ארט על מסכים קטנים בגובה העיניים".

מוטיבים שחוזרים על עצמם ביצירתך הם זמן, מלח?

"כן, וקרח, שמופיע כתהליך בטבע, חומרים מתכלים. התעסקתי גם עם אוכל, תפוזים, סביח, אני עובד גם עם היתוך, הצפה, נוזלים מופיעים בהרבה עבודות שלי, מים בעבודה בה צולמתי הולך על ים המלח ובמיצב שבולו בנוי-אינסטלציה, בה שילבתי מים, צינורות אינסטלציה וצפרדעים. כשאני מתחיל לעבוד על מיצב, מיצג, נקודת המוצא שלי היא החלל עצמו. העבודות שלי מושפעות מהחלל ובמקביל מתערבות בו ומשנות אותו. אני שואל את עצמי היכן אני מציג ומה המשמעות של המקום בו אני מציג, לדוגמא, מיצב אינסטליישן שהצגתי בסמוך לצינור הביוב הענק ביפו, צינור שנתן לי השראה. ההשראה הרבה פעמים היסטורית, גיאוגרפית, נקודתית".

בתחילת התהליך אתה כבר רואה את הסוף?

"בתחילת התהליך אני לא רואה כלום. יש אנשים שמתחילים ליצור ואז לראות מה יוצא להם, אני לא עובד ככה, אני לא נוגע בחומר לפני שברור לי מה אני עושה. גם את התסריט אני לא בונה נדבך נדבך, אני בונה אותו בפולס אחד. יש מקום, אני שואל את עצמי מה אתה עושה במקום הזה, בחלל הזה, בחוץ או בפנים - ואז זה בא, בשנייה אחת. אחריה כל התהליך הופך להיות טכני, איך מעבדים את זה, איך מיישמים את זה, איך משפרים את זה. אבל בגדול, הדבר כבר נמצא. מוריד, מוסיף, אבל זה כבר שם".

לאמנות של היום, המתחרה בדימויים פלסטיים זולים, יש סיכוי להתמודד ולהביא קהל צמא?

"אמנות שמתחרה בדימויים פלסטיים זולים זה דווקא יתרון. האמנות יכולה להביא דימויים אחרים, התפקיד של האמנות הפלסטית הוא לתת דימויים שיש בהם רבדים ועומק, שיש בהם מחשבה שהם לא אחד לאחד כמו פרסומת קריאה שמעבירה רעיון בנקודה אחת. תפקיד האמנות הוא לגרום לך לחשוב, לשאול, לאתגר אותך. כשהאמן משתמש בדימויים פלסטיים זולים זה עוזר להתחברות עם הקהל, כשדימוי פלסטי זול מוצג במוזיאון, הוא מקבל מקום גבוה יותר. ובהקשר אחר ומורכב, הדימוי הפלסטי הזול מקבל משמעויות אחרות".

נכון, אבל האסטרטגיה היום היא שאמן הוא יחצ"ן שמחולל רעשים סביבו, על מנת להתקבל. מכאן, שאמנות המובילה לשינוי או מחאה רחוקה מלהתקיים?

"שאלה טובה, מחאות לא קשורות דווקא לאמנות אלא אליך כאדם, אם אתה אדם שרגיל ורוצה למחות. יש תפיסה מאוד שגויה לדעתי שתפקיד האמנות הוא למחות. אם אני אגיד לך שהתפקיד של האמנות הוא לבדר, זה רע?".

אבל בעבודות שלך יש הרבה מחאה.

"אני לא מדבר על עצמי, אני מדבר על התפיסה, איך, לדעת הציבור, צריכה להראות האמנות. הרבה אנשים חושבים שהאמן צריך להיות מיוסר, קצת משוגע וצריך למחות באמנות שלו. יש המון אמנים, לא כולם מוחים, לא כולם משוגעים. אני לא חושב על כל הדברים האלה כשאני עושה אמנות בכלל. מבחינתי, הקהל היחיד שלי זה אני, אני עושה אמנות שתעניין אותי, שלי כצופה יהיה מעניין לראות אותה. אין קשר בין יח"צנות לאמנות, יח"צנות זה נדבך אחד, אם יש לך גלריה וכגלריסט יש לך את היח"צנות שלך, אתה לא צריך להתייחס לכך ביצירה. אין קשר בין העובדה שכותבים עליך, שקיבלת איזה פרס, או שמציגים אותך לבין האמנות שאתה עושה. האמנות היא האמירה שלך, ההתייחסות המאוד אישית ופנימית שלך למציאות. באותו רגע לא נכנס כל הנושא הזה של יח"צנות, זה לא קיים".

אם היה לך ספונסר, היית רוצה לעסוק רק באמנות?

"לא. זה מפחיד אותי. רצוי שיהיו לאדם עוד תחומים לאיזון, גם לא הייתי רוצה להמאיס את האמנות על עצמי. אני עושה אותה כל הזמן, עם המון אהבה, אבל תוך כדי הקדשת זמן לעוד כמה דברים בחיים, כמו זוגיות, עבודה, חברים. זה מה שמתאים למבנה האישיות שלי, יכול להיות שיש אמנים שיבטלו הכל למען האמנות. אין נכון או לא נכון. לי מתאים לעשות אמנות בישראל ולצאת איתה החוצה".

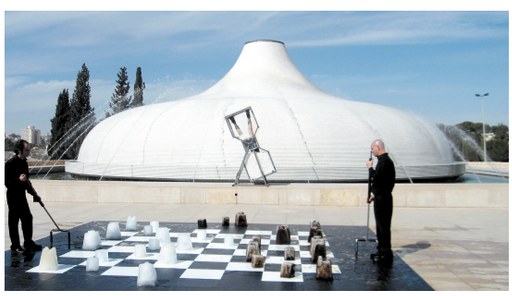

פרס ביאטריס קולינר,
לאומן ישראלי צעיר
מוזיאון ישראל

שחר של יום חדש

רגע לפני שהוא טס לעוד גלריה אליה הוזמן, מסביר אמן המיצג שחר מרקוס על השימוש בדימויים פלסטיים זולים המחברים אותו לקהל הרחב. ראיון עם האיש שהכניס את עצמו לתוך שעון חול ענק... ודרש שיסובבו אותו

מאת
יפעת נעים

בימים בהם נציגי משרד החוץ מותשים מלייצג את האומה ומלהתמודד עם תקשורת עוינת, מקבל האמן הישראלי שחר מרקוס (36) מקום משמעותי בשגריר תרבות. מרקוס הוא אמן מיצג מקורי ונועז, שיצירתו עוסקת בשנינות ובהומור בנושאים הקשורים לישראליות, לתפקיד האמן וליחסי אמנות-חיים. כשמרקוס מביא את הישראלי שבו לגלריה בברלין, לדוגמא, הוא יוצר ממקום אינטימי וקולקטיבי כאחד, בלי לטעות לרגע וליפול במלכודת של אמנות מגוסת.

האם יש לך תפקיד חברתי כאמן?

"יש לי מחויבות לעשות אמנות. זו לא זכות, זו חובה", הוא אומר בלהט, "לאמנות יש כוח, לפעמים קטן לפעמים גדול, לפעמים המקומות בהם אפשר להשתמש בה הם מאוד צדדיים ולעיתים נדירות הכוח משמש אותך להשפיע על המרכז. האמנות חזקה במקומות כמו חינוך או הפריפריה, והיא עשויה לגרום לצופים לחשוב ולפקוח את העיניים. אם גרמת לאדם להקשיב, גם באופן עקיף, עשית דבר גדול. האמנות, בכוחה לגרום לאנשים לשאול שאלות, לחשוב על משהו חדש. זו חובתו של האמן, שלעיתים מצפים ממנו להשפעה מאוד ישירה, אבל זהו תפקידו של הפוליטיקאי לא של האמן. אני משפיע על החברה באופן עקיף, גם אם זה לא נראה לעין. אמן בתחילת דרכו עושה מהבטן עבודות הקשורות בעולמו הפרטי, ובשלב מתקדם יותר הוא יוצר בנושאים רחבים-אוניברסליים, המדברים אל כל אדם בעולם".

למרות הצלחתו, קשה לראות אותו מפזר חתימות לעוברים והשבים. "באמנות הישראלית הפרסום הוא לא ממש פרסום, הפרצופים של האמנים הכי מצליחים לא מוכרים גם כשהם עצמם האובייקט של העבודה שלהם, הם מוכרים רק לאנשים מעולם האמנות, עולם מאוד מצומצם, עולם שמבחינת אחוזים הוא מאוד קטן. גם סטודנטים לא מכירים אמנים ישראלים. גם אני, דרך אגב, לא הכרתי, כי קשה לך להיחשף לאמנות אם אתה לא הולך לגלריות. במוזיאונים, אם אתה כבר נחשף אז זה לתערוכה של מישהו שהוא כבר בן חמישים, הרי לא יתנו תערוכה גדולה למישהו בן עשרים וחמש".

מדיום רחב

העניין במרקוס נובע לא רק מהעבודה שלו, אלא גם מדרך המחשבה שלו על הממסד האמנותי: "הנגישות לאמנות בארץ ביחס למערב הרבה יותר נמוכה. אתה יוצא למוזיאון ומשלם 45 שקל לאדם, אם אתה הולך עם המשפחה זה עולה 180 שקל, מה שאומר שאם אתה לא מקבל את החוויה של החיים שלך, אתה לא תחזור לשם, והרבה פעמים אין שם כלום. זה מרחיק. בכל מדינה מתוקנת באירופה יש יום יומיים בחודש, או בסופי שבוע, שהמוזיאון פתוח בחינם. המפגש עם האמנות שם נגיש יותר, יש לו מסורת - קיימת הערכה רבה יותר לאמנות ותרבות".

סגנון העבודה שלך חד ממדי או רב ממדי?

"המדיום רחב. יש פרפורמנס, מיצבים, אינסטליישן, ווידאו ארט, עשיתי גם צילום, ועכשיו אני עובד על פיסול. למעשה, חוץ מציור, אני עובד כמעט על כל המדיות. אני הכי מוכר בפרפורמנס, ולכן קיבלתי לאחרונה את פרס האמן הצעיר של מוזיאון ישראל. הצגתי במוזיאון ישראל תערוכה על העשור האחרון באמנות ישראלית. מדובר בשש תערוכות שונות בערים שונות בארץ, תערוכה לכל עשור בחיי המדינה. העבודה שלי - וידאו ארט של משחק שחמט בן שני שחקנים ברחבה של היכל הספר, שחורים נגד לבנים, כלים מקרח, שני השחקנים משחקים משחק שח